

Monumentnummer*: 515427

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 04 september 2001
Kadaster deel/nr 82759/194

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Wildervank	Veendam	Groningen

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wildervank	L			236

Omschrijving**

Inleiding

Gereformeerde KERK met centrale aanleg gebouwd in 1910-11 naar een ontwerp van architect T. Kuipers uit Amsterdam in een Rationalistische bouwtrant met Neo-Romaanse, Neo-Byzantijnse en Art Nouveau-elementen. De aannemer was J. Heutzing uit Coevorden. Kuipers heeft onder andere in de stad Groningen de Zuiderkerk, de reeds gesloopte Westerkerk en de Synagoge ontworpen. Op deze plek hebben voor deze kerk twee andere Gereformeerde kerken gestaan, die moesten worden afgebroken wegens een grote toename van het aantal lidmaten. In 1928 is de torenspits van de kerk door blikseminslag afgebrand. In 1961 is het podium vergroot. Van 1985 tot 1988 heeft een grootschalige restauratie plaatsgevonden waarbij onder andere het binnenwerk van de toren werd vernieuwd. In 1992/93 is het interieur gerestaureerd, waarbij de banken in het middenvak werden vervangen door stoelen. Het orgel gemaakt door de firma Walcker & Co te Ludwigsburg stamt uit 1913 en werd in de jaren zestig gerestaureerd. Het bijbehorende verenigingsgebouw, de kosterswoning en de pastorie zijn in de loop der tijd gesloopt. In 1980 werd aan de noordzijde een nieuw verenigingsgebouw opgetrokken dat wegens te geringe ouderdom niet voor bescherming van rijkswege in aanmerking komt.

De monumentaal gelegen kerk heeft zowel aan de Torenstraat als aan de Raadhuisstraat een entree.

Omschrijving

De Gereformeerde KERK met centrale aanleg in de vorm van een Grieks kruis is opgetrokken in bruine baksteen op trasraam van bruine baksteen aan de voorzijde afgezet met hardsteen en aan de overige zijden met drie donkere gesinterde bakstenen banden. De

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

kerk wordt gedekt door een samengestelde kap waarop niet-originele pannen (oorspronkelijk gesmoorde muldenpannen); vier loden piron; houten goot op klossen; decoratief bakstenen fries; gevelbanden van donkere gesinterde baksteen; muurankers. De gevels worden geleed door ronde, halfronde en getoogde meerdelige vensters met bakstenen stijlen waarin gekleurd glas-in-lood onder twee rollagen en met hardstenen onderdorpel.

Het middenrisaliet van de voorgevel (oostzijde) bestaat uit een tuitgevel, die aan de rechterzijde wordt geflankeerd door een gemetselde verjongende steunbeer afgedekt met hardsteen en bekroond met een natuurstenen adelaar. De hoofdentree in uitgebouwd portiek bevindt zich centraal in het middenrisaliet. Het portiek bestaat uit een topgevel met tuit afgedekt met hardsteen onder zadeldak en aan weerszijden onder lessenaarsdak. De entree in halfronde nis bestaat uit dubbele lichtgetoogde houten deuren onder een zandstenen latei met ijzeren gehengen en vijfdelig halfrond bovenlicht met gemetselde stijlen waarin gekleurd glas-in-lood; aan weerszijden een rond venster. Boven het uitgebouwde portiek een groot getoogd meerdelig venster waarboven een klein staand venster waarin gekleurd glas-in-lood waarboven een halfronde nis. Aan de linkerzijde van het middenrisaliet bevindt zich de naar voren springende toren. De negen verdiepingen hoge toren is opgetrokken op vierkante plattegrond. Op de vijfde verdieping aan elke zijde een halfrond galmgat met houten galmluiken; gevels beëindigd met een gemetselde tuit bekroond met een loden pinakel; halverwege deze verdieping afgeschuinde hoeken waarin een halfronde nis waarvoor een gemetselde balustrade. De toren wordt gedekt door een ingesnoerde achthoekige houten spits bekleed met leien waarop een achthoekige bovenbouw met aan elke zijde een halfronde opening en balustrade. De toren wordt bekroond door een loden bolvormige helm met op de nok een windwijzer in de vorm van een haan bekleed met bladgoud. In de voorgevel van de toren op de begane grond in een iets naar voren springend gevelveld in de vorm van een tuit afgedekt met hardsteen dubbele getoogde houten deuren met ijzeren gehengen onder een segmentboog met hardstenen aanzetstenen. Boven de deuren drie lichtgetoogde vensters waarin niet-origineel glas onder strek. Op de eerste verdieping met op de hoeken decoratief metselwerk een staan halfrond negenruits venster in een naar voren springend gevelveld onder keperboog afgedekt met hardsteen. Op de tweede verdieping een liggend getoogd venster onder strek. In het terugspringende rechter geveldeel een driedelig getoogd venster.

Het middenrisaliet van de zuidgevel bestaat uit een topgevel, waarin acht halfronde vensters, twee ronde vensters en in de top drie halfronde vensters die zijn dichtgezet. Aan de zijkanten van het risaliet een getoogde houten deur met ijzeren gehengen onder twee rollagen waarvoor een gemetselde stoep. In zowel het linker als rechter geveldeel van het risaliet een drielicht venster onder rondbogen. Aan de rechterzijde van de zuidgevel de vooruitspringende toren. Op de begane grond twee halfronde vensters waarin niet-origineel glas. Op de eerste verdieping een rond venster met aan weerszijden op de hoeken decoratief metselwerk waarboven een halfrond venster.

Het middenrisaliet van de achtergevel (westzijde) bestaat uit een tuitgevel. De entree bevindt zich op de begane grond en bestaat uit dubbele lichtgetoogde houten deuren met ijzeren gehengen onder een zandstenen latei en vijfdelig halfrond bovenlicht met gemetselde stijlen waarin gekleurd glas-in-lood; drie treden hoge stoep (eerste twee gemetselde treden niet-origineel). Aan weerszijden van de entree een halfrond venster. Boven de entree een groot meerdelig getoogd venster en in de top een klein halfrond venster. In het terugspringende linker geveldeel een driedelig getoogd venster.

Het verenigingsgebouw (niet beschermd) is aan de noordgevel aangebouwd. Centraal in de noordgevel een risalerende topgevel die aan de onderzijde is beschoten. In de top een groot meerdelig getoogd venster waarboven een klein halfrond venster. Aan weerszijden van het risaliet in de terugspringende geveldelen een getoogd tweedelig venster. In de schuine zijden aan weerszijden van de terugspringende geveldelen met op de hoeken een gemetselde steunbeer een halfrond venster.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

In het INTERIEUR zijn ondermeer van belang: de beschoten kap van Amerikaans grenen met gesjabloneerde houten ribben waarin houten luchtroosters, de kap, die wordt gedragen door gepleisterde pilasters en zuilen waartussen rondbogen, de deels gemetselde en deels houten lambrizing, de houten paneeldeuren, de houten banken, het bankenplan, de nep galerijen met gepleisterde balustrade, de diepe halfronde nis met tegen de achterwand een houten paneel bekroond met segmentboogvormig fronton waarvoor een platvormkansel, de houten kansel op een basement van bruin/rood geaderd marmer aan weerszijden gedecoreerd met de vier evangelisten en houten lezenaar, aan zowel de linker- als rechterzijde van de kansel een houten opgang met koperen leuning en opgewerkt houten hekwerk, het ronde doopvont van wit marmer op een rechthoekig basement van bruin/rood geaderd marmer met koper bekken bekroond met een zilveren engel, boven de preekstoel op een uitkragende gepleisterde onderbouw het orgel met twee klavieren en vrij pedaal, gemaakt in 1913 door de firma Walcker & Co te Ludwigsburg, de houten orgelkas, aan weerszijden van de preekstoel in de wand twee openingen onder hoefijzerboog waarboven een halfronde opening, aan zowel de oost- als westzijde het portaal waarin houten tochtdeuren met niet-origineel glas, in het portaal aan de oostzijde de marmeren plaque uit 1910 omlijst met baksteen.

Waardering

Gereformeerde kerk van algemeen belang vanwege architectuur- en cultuurhistorische waarde:

- als voorbeeld van een Gereformeerde kerk uit 1910/11 in de provincie Groningen in een Rationalistische bouwtrant met Neo-Romaanse, Neo-Byzantijnse en Art Nouveau-elementen
- vanwege de opvallende vormgeving en rijke detaillering
- vanwege de vrij hoge mate van gaafheid van zowel exterieur als delen van het interieur
- vanwege de centrale aanleg in de vorm van een Grieks kruis
- vanwege de waardevolle interieuronderdelen
- vanwege de monumentale en beeldbepalende ligging aan het lint van Wildervank
- als goed voorbeeld van het oeuvre van architect T. Kuipers

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument